

ΠΡΟΤΑΣΗ ΝΟΜΟΥ

**«Ψήφος αποδήμων-Διευκόλυνση της άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν
των εκτός επικρατείας Ελλήνων και Ελληνίδων εκλογέων»**

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

A. Επί της αρχής

Η πρόταση νόμου υιοθετεί το σχέδιο νόμου που διαμόρφωσε η ειδική επιτροπή που προβλέφθηκε με το άρθρο 256 του ν. 4555/2018 «Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής - Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»] - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟΔΣΑ - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση - Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις» (Α' 133) και συγκροτήθηκε με την υπ' αριθμ. 55204/10.10.2018 Κοινή Απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Εξωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης «Συγκρότηση και ορισμός μελών Επιτροπής για την ψήφο των εκτός Επικράτειας εκλογέων» (ΑΔΑ 6Φ4Υ465ΧΘ7-63Β). Μικρές επεμβάσεις έχουν γίνει, για λόγους κυρίως επικαιροποίησης, στην αιτιολογική έκθεση

του νόμου, ιδίως σε σχέση με την εκκρεμή αναθεώρηση, ενώ το κανονιστικό τμήμα του σχεδίου υιοθετείται αυτούσιο.

Συγκεκριμένα, η πρόταση νόμου ουσιαδώς υιοθετεί τις αποδοχές στις οποίες στηρίχθηκε και η πρόταση αναθεώρησης της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του ΣΥΡΙΖΑ για την συμπερίληψη στο άρθρο 54 του ισχύοντος Συντάγματος προσθήκης νέας, τέταρτης παραγράφου, «προς την κατεύθυνση της δυνατότητας ορισμού από ενιαίο ψηφοδέλτιο έως πέντε (5) βουλευτών απόδημου Ελληνισμού». Επ'αυτής θα τοποθετηθεί η Αναθεωρητική Βουλή – με αυξημένη πλειοψηφία εκατόν ογδόντα (180) βουλευτών – καθώς η παρούσα Βουλή υπερψήφισε με απλή πλειοψηφία (151 βουλευτών στην πρώτη και 160 στη δεύτερη ονομαστική ψηφοφορία).

Κοινό στοιχείο και των δύο προτάσεων αποτελεί η αναγνώριση της ανάγκης συγκεκριμένης, «κλειστής» κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης των Ελλήνων του εξωτερικού, χωρίς να ενσωματώνεται δηλαδή το αποτέλεσμα της σχετικής ψηφοφορίας στον γενικό οριστικό πίνακα των αποτελεσμάτων του εκλογικού σώματος εντός της Ελληνικής Επικράτειας, για τους λόγους που εκτίθενται στο ειδικό τμήμα της Αιτιολογικής.

Στην πρόταση αναθεώρησης αυτό εξασφαλίζεται με την πρόβλεψη ότι η ψηφοφορία των εκλογέων του εξωτερικού γίνεται με ενιαίο και όχι κομματικό ψηφοδέλτιο. Στην τροποποιημένη πρόταση που θα καταθέσει η Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΣΥΡΙΖΑ για την εξειδίκευση του περιεχομένου της διάταξης θα διατηρηθεί η δυνατότητα αυτή ως συνταγματικά ανεκτή επιλογή, σε συνδυασμό με την εναλλακτική περί εκλογής σε ενιαία λίστα εξωτερικού, σύμφωνα με την εδώ πρόταση νόμου.

Περαιτέρω, ρητά θα προβλέπεται η μη συμπερίληψη στο οριστικό εκλογικό αποτέλεσμα της ψηφοφορίας της επικράτειας της ψηφοφορίας δυνάμει της τελευταίας αυτής εναλλακτικής. Αυτό θα γίνει καθαρά για λόγους ασφάλειας δικαίου, δεδομένου ότι, όπως ορθά υποστήριξε η πλειοψηφία της Επιτροπής, και χωρίς συνταγματική

τροποποίηση η αρχή της ισότητας της ψήφου δεν κωλύει την δυνατότητα διαφορετικής αντιμετώπισης, ως προς τη συμπερίληψη στο εκλογικό αποτέλεσμα, των εκλογέων εσωτερικού και εξωτερικού, εν όψει των ουσιαδώς διαφορετικών κατηγοριών, από πλευράς πραγματικού, στις οποίες ανήκουν.

Το δικαίωμα του εκλέγειν αποτελεί ένα από τα κατ' εξοχήν συνδεδεμένα με την έννοια και την ιδιότητα του πολίτη δικαιώματα στα σύγχρονα δημοκρατικά κράτη. Ωστόσο, στο δικαίωμα αυτό υπεισέρχονται τριών ειδών περιορισμοί :

Ο πρώτος περιορισμός δεν αφορά *stricto sensu* το δικαίωμα του εκλέγειν, αλλά αυτές καθεαυτές τις προϋποθέσεις αναγνώρισης ή κτήσης της ιδιότητας του πολίτη και απορρέει ευθέως από το δίκαιο της ιθαγένειας των επιμέρους κρατών. Πράγματι, στις εθνικές νομοθεσίες πολλών κρατών προβλέπονται συνηθέστατα διάφορων ειδών τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις για την κτήση της ιθαγένειας του κράτους, με την πλήρωση των οποίων θεωρείται ότι αποδεικνύονται πραγματικοί δεσμοί του πολίτη με το κράτος αυτό.

Ο δεύτερος περιορισμός του δικαιώματος εκλέγειν απορρέει από τις ειδικές προϋποθέσεις απονομής του, πέραν της ιδιότητας του πολίτη του οικείου κράτους και την εκλογική ενηλικιότητα, οι οποίες ισχύουν σε ορισμένες χώρες και αφορούν την ύπαρξη ενεργής σχέσης του πολίτη με το οικείο κράτος. Η ενεργή αυτή σχέση συνηθέστατα συνδέεται με την παραμονή του πολίτη στο συγκεκριμένο κράτος επί ορισμένο χρονικό διάστημα κατά περίπτωση.

Ο τρίτος περιορισμός δεν αφορά την εν στενή έννοια κτήση, αλλά την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν εκτός των ορίων της επικράτειας του οικείου κράτους. Πολλά από τα σύγχρονα κράτη, βοηθούσης και της τεχνολογικής προόδου στους τομείς των επικοινωνιών και των συγκοινωνιών που κατέστησαν εφικτή τη διοργάνωση εκλογικών αναμετρήσεων σε παγκόσμια κλίμακα, δίνουν στους πολίτες τους που έχουν τελικώς, σύμφωνα με τα παραπάνω, το δικαίωμα του εκλέγειν, τη δυνατότητα να το ασκήσουν από τον τόπο κατοικίας ή διαμονής τους, ακόμα και αν αυτός βρίσκεται εκτός της επικράτειας του κράτους αυτού.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, λόγω ιστορικών και κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων, αλλά και λόγω βασικών θεσμικών επιλογών του συντακτικού και του κοινού νομοθέτη, το εκτός ελληνικής επικράτειας εκλογικό σώμα είναι ιδιαίτερα ευρύ.

Αφ' ενός, ο Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας διαχρονικά καθιέρωνε το «δίκαιο του αίματος» (jus sanguinis), βάσει του οποίου αναγνωρίζεται η ελληνική ιθαγένεια σε οποιονδήποτε μπορεί να αποδείξει, σε απεριόριστο γενεαλογικό βάθος, την καταγωγή του από Έλληνα ή Ελληνίδα πολίτη, με αποτέλεσμα ο πολυάριθμος απόδημος ελληνισμός να μην έχει μόνο πολιτισμικούς, ηθικούς, ιστορικούς και συναισθηματικούς, αλλά και νομικούς δεσμούς με την Ελλάδα, μέσω της ιθαγένειας.

Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 1 του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας (ΚΕΙ – ν. 3284/2004), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, την ελληνική ιθαγένεια αποκτά αυτοδίκαια, με τη γέννησή του και χωρίς καμία άλλη προϋπόθεση, το τέκνο Έλληνα ή Ελληνίδας, οι δε σχετικές πράξεις που εκδίδονται, όπου απαιτείται, έχουν απλώς διαπιστωτικό χαρακτήρα. Περαιτέρω δε, ακόμα και στις περιπτώσεις μη αυτοδίκαιης κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας, οι προϋποθέσεις πολιτογράφησης ομογενούς αλλοδαπού είναι διαφορετικές και ευνοϊκότερες από τις ισχύουσες για αλλογενείς αλλοδαπούς (βλ. άρθρα 5, 7, 10 κ.λπ. ΚΕΙ). Τέλος, οι περιπτώσεις ακούσιας (χωρίς αίτηση/δήλωση του ενδιαφερομένου) απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας είναι όλως εξαιρετικές (άρθρο 17 ΚΕΙ).

Αφ' ετέρου, βάσει του ισχύοντος Συντάγματος, και συγκεκριμένα του άρθρου 51 παρ. 3, *«[ο] νόμος δεν μπορεί να περιορίσει το εκλογικό δικαίωμα παρά μόνο αν δεν έχει συμπληρωθεί κατώτατο όριο ηλικίας ή για ανικανότητα δικαιοπραξίας ή ως συνέπεια αμετάκλητης ποινικής καταδίκης για ορισμένα εγκλήματα»*, επιλογή η οποία αποτυπώνει τις εμπειρίες της ταραγμένης ελληνικής πολιτικής ιστορίας, ως απάντηση στις οποίες καθιερώνεται η ευρύτερη δυνατή καθολικότητα του εκλογικού δικαιώματος. Βάσει αυτού του συνταγματικού κανόνα, η ελληνική εκλογική νομοθεσία δεν προβλέπει ουσιαστικούς περιορισμούς στην κτήση του δικαιώματος εκλέγειν, όπως συμβαίνει σε άλλες χώρες.

Ο βασικός, επομένως, περιορισμός που ισχύει στο ελληνικό δίκαιο, ως προς το δικαίωμα του εκλέγειν αφορά την άσκηση και όχι αυτή καθεαυτή την κτήση του σχετικού δικαιώματος από τους εκτός ελληνικής επικράτειας ευρισκόμενους, μόνιμα ή προσωρινά, Έλληνες πολίτες. Συγκεκριμένα, βάσει της ισχύουσας εκλογικής νομοθεσίας, όπως αυτή κωδικοποιείται ιδίως στο π.δ. 26/2012 (Α' 57), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, αλλά και στις ειδικότερες διατάξεις που ισχύουν για τις λοιπές εθνικής εμβέλειας διαδικασίες (εκλογές για την ανάδειξη των εκπροσώπων της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και εθνικά δημοψηφίσματα), οι Έλληνες εκλογείς ασκούν το εκλογικό τους δικαίωμα προσερχόμενοι αυτοπροσώπως στα εκλογικά τμήματα, τα οποία συγκροτούνται σε κάθε Δήμο της χώρας.

Εξαιρέση, μέχρι σήμερα, στον ανωτέρω κανόνα, έχει θεσπιστεί μόνο για την εκλογή των εκπροσώπων της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, κατ' εφαρμογή του ν. 1427/1984 (Α' 40), όπως ισχύει, σύμφωνα με τον οποίο οι Έλληνες εκλογείς που κατοικούν σε χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να ασκούν το εκλογικό τους δικαίωμα για την ανάδειξη των εκπροσώπων της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο από τον τόπο κατοικίας ή διαμονής τους, εγγραφόμενοι προς τούτο σε ειδικούς εκλογικούς καταλόγους και ψηφίζοντας στα ειδικά εκλογικά τμήματα που συγκροτούνται εντός της επικράτειας των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Περαιτέρω, ο συντακτικός νομοθέτης, υπό τη μορφή μιας εξαίρεσης από την αρχή της ταυτόχρονης διεξαγωγής των εκλογών (παρ. 4 εδ. α' του άρθρου 51 του Συντάγματος), προβλέπει (εδ. β' και γ' της ίδιας παραγράφου) τη δυνατότητα, ακόμη και κατά παρέκκλιση της αρχής αυτής, να ρυθμιστεί η άσκηση του εκλογικού δικαιώματος από τους εκλογείς που βρίσκονται εκτός της Ελληνικής επικράτειας.

Η εν λόγω πρόβλεψη υπήρχε στο ελληνικό Σύνταγμα ήδη από το 1975 (άρθρο 51 παρ. 4 εδ. β'), σύμφωνα με το οποίο : *«Νόμος δύναται να ορίζει τα της ασκήσεως του εκλογικού δικαιώματος υπό των εκτός της Επικρατείας ευρισκομένων εκλογέων»,*

ενώ με την αναθεώρηση του 2001, προστέθηκε στο συνταγματικό κείμενο η ρήτρα της αυξημένης πλειοψηφίας των δύο τρίτων (2/3) του όλου αριθμού των βουλευτών για την ψήφιση του σχετικού εκτελεστικού του Συντάγματος νόμου.

Ωστόσο, και πριν την αναθεώρηση του 2001 και, πολύ περισσότερο, μετά από αυτή, ουδέποτε ψηφίστηκε σχετικός νόμος, με αποτέλεσμα η συνταγματική πρόβλεψη να παραμένει αδρανής. Σε επίπεδο συνταγματικής θεωρίας έχουν υποστηριχθεί και οι δύο αντίθετες απόψεις ως προς το αν ο κοινός νομοθέτης είναι υποχρεωμένος να εκδώσει τον προβλεπόμενο στην εν λόγω συνταγματική διάταξη νόμο και, επομένως, αν η αδράνειά του συνιστά στέρηση συνταγματικά αναγνωρισμένου δικαιώματος ή όχι.

Σε ένα, πάντως, παρεμφερές ερώτημα, ήτοι κατά πόσο η αδράνεια αυτή του κοινού νομοθέτη συνιστά παραβίαση του άρθρου 3 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, απάντησε πρόσφατα το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ). Στην απόφαση του Πρώτου Τμήματος του ΕΔΔΑ (8/7/2010) επί της υπόθεσης Σιταρόπουλος κατά Ελλάδας, αναγνωρίστηκε μεν ότι δεν υφίσταται υποχρέωση του νομοθέτη να προχωρήσει στην έκδοση του εκτελεστικού του Συντάγματος νόμου, όμως σημειώθηκε ότι η πλήρης αδράνειά του επιδρά καθοριστικά στην πρακτική άσκηση του δικαιώματος, με αποτέλεσμα οι εκτός επικρατείας εκλογείς να υφίστανται ένα δυσανάλογο περιορισμό του δικαιώματός τους στο εκλέγειν, όπως αυτό κατοχυρώνεται με το άρθρο 3 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Ωστόσο, στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης (12/3/2012), το Δικαστήριο επανήλθε σε προηγούμενη νομολογία του και σημείωσε πως δεν υφίσταται υποχρέωση του Κράτους-μέλους να εξασφαλίσει στους προσφεύγοντες τη δυνατότητα να ψηφίσουν από τον τρόπο κατοικίας τους, καθώς η απόφαση για την παροχή στους απόδημους των μέσων εκείνων που θα τους επέτρεπαν να ασκήσουν το εκλογικό τους δικαίωμα από το εξωτερικό εμπίπτει στο περιθώριο εκτίμησης της Ελλάδας.

Σε κάθε περίπτωση, και ανεξαρτήτως του νομικού χαρακτηρισμού της αδράνειας του Έλληνα νομοθέτη να προχωρήσει στην έκδοση νόμου για τη διευκόλυνση των εκτός Επικρατείας εκλογέων στην άσκηση του εκλογικού τους δικαιώματος υπό την οπτική του συνταγματικού ή του διεθνούς δικαίου, είναι δεδομένο ότι η πολυάριθμη σήμερα κοινότητα των Ελλήνων πολιτών που διαβιών εκτός των συνόρων της χώρας – η οποία μάλιστα, εκτός του «παραδοσιακού» απόδημου ελληνισμού, που διαμορφώθηκε από μεταναστευτικά κύματα προηγούμενων δεκαετιών, περιλαμβάνει πλέον και πολλές χιλιάδες Ελλήνων που μετανάστευσαν κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης – διεκδικεί και δικαιούται να διευκολυνθεί στη συμμετοχή της στα πολιτικά πράγματα της χώρας.

Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι η απροθυμία που επέδειξε ο κοινός νομοθέτης να ρυθμίσει μέχρι σήμερα το ζήτημα, η οποία ανάγεται στη δυσκολία των κοινοβουλευτικών δυνάμεων να συναινέσουν πάνω στις λεπτομέρειες του τρόπου άσκησης του δικαιώματος εκλέγειν των εκτός Επικρατείας εκλογέων, δεν είναι ανεξήγητη.

Ειδικότερα, ο δυνάμει ιδιαίτερα μεγάλος αριθμός των εκτός Επικρατείας εκλογέων σε σύγκριση με το μέγεθος του συνολικού εκλογικού σώματος βρίσκεται στη βάση προβληματισμών σχετικά με το κατά πόσο είναι θεμιτό δικαιολογικά το να επεμβαίνει αποφασιστικά, λόγω μεγέθους, στη διαμόρφωση του εκλογικού αποτελέσματος το εκτός Επικρατείας εκλογικό σώμα, ενόψει αφ' ενός του γεγονότος ότι οι πολίτες που διαβιών εκτός των συνόρων της χώρας, ακόμη και αν χάρη στις νέες τεχνολογίες ενημερώνονται για τις εξελίξεις στη χώρα καταγωγής τους, δεν υφίστανται οι ίδιοι άμεσα στην καθημερινότητά τους τις όποιες πολιτικές αποφάσεις και αφ' ετέρου του ερωτήματος κατά πόσο τα κόμματα – ιδίως τα μικρότερα – και πολλώ δε μάλλον οι υποψήφιοι μπορούν να έρθουν σε επαφή με τους εν λόγω εκλογείς και να τους ενημερώσουν για το προεκλογικό τους πρόγραμμα.

Εξάλλου, οι επιφυλάξεις αυτές βρίσκουν ερείσματα και στην πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ, ενώ αναγνωρίζονται και από την Επιτροπή της Βενετίας, η οποία, στις

περιπτώσεις των χωρών που έχουν μεγάλο αριθμό πολιτών που ζουν στο εξωτερικό, και συνεπώς οι ψήφοι αυτών θα μπορούσαν να επηρεάσουν αισθητά το εκλογικό αποτέλεσμα, θεωρεί εντέλει πιο ενδεδειγμένη την κοινοβουλευτική εκπροσώπηση, μέσω προκαθορισμένου αριθμού εκλεγμένων κοινοβουλευτικών εκπροσώπων, το οποίο αποτελεί και τη θεμελιώδη επιλογή της πρότασης νόμου.

Λαμβανομένων υπόψη όλων των ανωτέρω, αντικείμενο της πρότασης νόμου είναι η ενεργοποίηση της πρόβλεψης του άρθρου 51 παρ. 4 του ισχύοντος Συντάγματος, για τη διευκόλυνση των εκτός Επικρατείας Ελλήνων εκλογέων να ασκούν το εκλογικό τους δικαίωμα στις εθνικής εμβέλειας εκλογικές διαδικασίες.

B. Επί των άρθρων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 1

Διευκόλυνση της άσκησης του εκλογικού δικαιώματος των εκτός επικρατείας εκλογέων

Στο άρθρο 1 οριοθετείται το πεδίο εφαρμογής του προτεινόμενου σχεδίου νόμου. Συγκεκριμένα προβλέπεται ότι :

α) Στο πεδίο εφαρμογής του προτεινόμενου σχεδίου νόμου εμπίπτουν οι Έλληνες και Ελληνίδες πολίτες που κατοικούν μόνιμα ή διαμένουν προσωρινά εκτός Ελλάδος.

β) Οι διατάξεις του προτεινόμενου σχεδίου νόμου εφαρμόζονται σε όλες τις εθνικής εμβέλειας εκλογικές διαδικασίες, και συγκεκριμένα, στις γενικές βουλευτικές εκλογές, στις εκλογές για την ανάδειξη των Ελλήνων μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, καθώς στα εθνικά δημοψηφίσματα, ενώ αντίθετα δεν εφαρμόζονται σε

άλλες εκλογικές διαδικασίες, όπως ιδίως οι αυτοδιοικητικές εκλογές και τα δημοτικά και περιφερειακά δημοψηφίσματα.

Επίσης, προβλέπεται ότι οι εκλογείς που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του προτεινόμενου σχεδίου νόμου ασκούν το εκλογικό τους δικαίωμα προσερχόμενοι σε ειδικά εκλογικά τμήματα που συγκροτούνται προς το σκοπό αυτό εκτός ελληνικής επικράτειας.

Ως προς δε την ημερομηνία διεξαγωγής της ψηφοφορίας στα εκτός Επικρατείας εκλογικά τμήματα εισάγεται η επιτρεπόμενη από την παρ. 4 του άρθρου 51 του Συντάγματος εξαίρεση από την ταυτόχρονη διεξαγωγή της εκλογής και προβλέπεται ότι η ημερομηνία και η διάρκεια της ψηφοφορίας αυτής ορίζονται με προεδρικό διάταγμα, υπό την αυτονόητη προϋπόθεση ότι η καταμέτρηση και η ανακοίνωση των αποτελεσμάτων της ψηφοφορίας των εκτός Επικρατείας εκλογέων γίνεται ταυτόχρονα με την καταμέτρηση και ανακοίνωση των αποτελεσμάτων για το σύνολο της ελληνικής Επικρατείας.

Άρθρο 2

Ορισμοί

Στο άρθρο 2 δίνονται οι ορισμοί των βασικών εννοιών του προτεινόμενου σχεδίου νόμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΚΛΟΓΙΚΟΙ ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Άρθρο 3

Προϋποθέσεις για την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν

Το άρθρο 3 προβλέπει τις προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν προκειμένου να μπορέσει κάποιος Έλληνας ή Ελληνίδα πολίτης να υπαχθεί στις ρυθμίσεις του προτεινόμενου σχεδίου νόμου. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι οι εκτός επικρατείας εκλογείς πρέπει να είναι εγγεγραμμένοι σε εκλογικό κατάλογο δήμου του ελληνικού κράτους, να έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και να μην έχουν στερηθεί το δικαίωμα αυτό. Επίσης, προβλέπεται η υποχρέωση εγγραφής σε ειδικούς εκλογικούς καταλόγους εξωτερικού, ενώ θεσπίζονται ειδικές ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για τους Έλληνες ναυτικούς, λόγω της φύσης του επαγγέλματός τους.

Για τους εκλογείς που έχουν εγγραφεί στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους εξωτερικού προβλέπεται, όπως είναι ευνόητο, η διπλοψηφία, τους επιτρέπεται ωστόσο να ψηφίσουν στην Ελλάδα, στο εκλογικό τμήμα στο βασικό εκλογικό κατάλογο του οποίου είναι εγγεγραμμένοι, υποβάλλοντας υπεύθυνη δήλωση ότι δεν έχουν ασκήσει και δεν πρόκειται να ασκήσουν το εκλογικό του δικαίωμα και εκτός επικρατείας για την ίδια ψηφοφορία.

Άρθρο 4

Ειδικοί εκλογικοί καταλόγοι εξωτερικού

Το άρθρο 4 προβλέπει την ειδικότερη διαδικασία σύνταξης των ειδικών εκλογικών καταλόγων εξωτερικού, καθώς και τη διαδικασία εγγραφής και διαγραφής των ενδιαφερομένων εκλογέων σε αυτούς.

Ειδικότερα, προβλέπεται ότι η εγγραφή στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους εξωτερικού γίνεται οποτεδήποτε με αίτηση του ενδιαφερομένου, η οποία υποβάλλεται αυτοπροσώπως – για λόγους ασφάλειας δικαίου, αλλά και ως ελάχιστη απόδειξη ενεργού ενδιαφέροντος συμμετοχής στις εκλογικές διαδικασίες – είτε στην κατά τόπο αρμόδια ελληνική διπλωματική αρχή είτε στη Διεύθυνση Εκλογών του Υπουργείου Εσωτερικών, χωρίς να απαιτείται ο ενδιαφερόμενος να αποδείξει την ύπαρξη μόνιμης κατοικίας ή διαμονής στο εξωτερικό.

Μετά την άπαξ αυτοπρόσωπη εγγραφή, η ανανέωση της εγγραφής στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους εξωτερικού θα πρέπει να γίνεται κάθε τέσσερα (4) έτη, μέσω ειδικού πληροφοριακού συστήματος, άλλως ο εκλογέας θα διαγράφεται αυτοδικαίως από τον ειδικό κατάλογο. Η εν λόγω ρύθμιση παρίσταται εύλογη και αναγκαία, προκειμένου να επιβεβαιώνεται η εξακολούθηση του ενδιαφέροντος του εκλογέα να συμμετέχει στα ελληνικά πολιτικά πράγματα, μέσω μιας διαδικασίας ευέλικτης που δεν θα επιβαρύνει περαιτέρω τους ενδιαφερομένους.

Αντιθέτως, η διαγραφή από τους ειδικούς καταλόγους προβλέπεται ότι μπορεί να γίνεται είτε αυτοπροσώπως είτε μέσω του ίδιου, ως άνω, πληροφοριακού συστήματος.

Άρθρο 5

Πληροφοριακό Σύστημα Εκλογέων Εξωτερικού

Με το άρθρο 5 προβλέπεται η δημιουργία Πληροφοριακού Συστήματος Εκλογέων Εξωτερικού στο Υπουργείο Εσωτερικών και εξουσιοδοτείται ο Υπουργός Εσωτερικών να ρυθμίζει με απόφασή του τα ειδικότερα ζητήματα σχετικά με τη λειτουργία του συστήματος αυτού.

Άρθρο 6

Μεταβολές

Στο άρθρο 6 προβλέπεται αναλυτικά η διαδικασία ενσωμάτωσης των μεταβολών που προκύπτουν στους βασικούς καταλόγους και στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους εξωτερικού, με βάση τις αιτήσεις εγγραφής και διαγραφής στους δεύτερους, που υποβάλλονται από τους ενδιαφερόμενους εκλογείς. Επίσης, προβλέπεται η αυτεπάγγελτη ενσωμάτωση στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους εξωτερικού όλων των αναγκαίων μεταβολών που προκύπτουν από τη διαδικασία

αναθεώρησης των βασικών εκλογικών καταλόγων, όπως, λόγου χάρη, η διαγραφή εκλογέα λόγω θανάτου ή στέρησης του δικαιώματος του εκλέγειν, η αλλαγή ονόματος εκλογέα κ.ο.κ., ενώ ρυθμίζεται και η περίπτωση διαδοχικών εγγραφών του ίδιου εκλογέα σε περισσότερους του ενός ειδικούς εκλογικούς καταλόγους εξωτερικού, λόγω π.χ. αλλαγής χώρας κατοικίας ή διαμονής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΕΚΤΟΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Άρθρο 7

Εκλογικά τμήματα – Εκλογικά καταστήματα

Με δεδομένη την επιλογή περί αυτοπρόσωπης άσκησης του εκλογικού δικαιώματος των εκτός Επικρατείας εκλογέων, στο άρθρο 7 ρυθμίζονται οι λεπτομέρειες περί σύστασης και καθορισμού των εκλογικών τμημάτων. Συγκεκριμένα, ως γεωγραφική βάση αναφοράς ορίζεται η διπλωματική περιφέρεια, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 2 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου, ενώ για τη συγκεκριμένη διάρθρωση των εκλογικών τμημάτων εξουσιοδοτείται να αποφασίζει ο Υπουργός Εσωτερικών, δοθέντος ότι οι συνθήκες που επικρατούν σε κάθε χώρα και διπλωματική περιφέρεια είναι πολύ διαφορετικές, τόσο ως προς τον αριθμό των Ελλήνων που διαβιούν εκεί όσο και ως προς τις χιλιομετρικές αποστάσεις μεταξύ της έδρας της αρμόδιας ελληνικής διπλωματικής αρχής και των πόλεων όπου κατοικούν οι Έλληνες εκλογείς.

Ορίζεται ένας ελάχιστος αριθμός εξήντα (60) εκλογέων ανά εκλογικό τμήμα, τόσο για λόγους διασφάλισης της μυστικότητας της όσο και για οικονομικούς και πρακτικούς λόγους, καθώς και ένας μέγιστος αριθμός οκτακοσίων (800) εκλογέων ανά εκλογικό τμήμα και προβλέπεται ότι συγκροτείται κατ' αρχήν τουλάχιστον ένα εκλογικό

τμήμα στην έδρα κάθε ελληνικής διπλωματικής αρχής, εφ' όσον συμπληρώνεται ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός εκλογέων, χωρίς να αποκλείεται ο ορισμός και εκλογικών τμημάτων και σε άλλες πόλεις της ίδιας διπλωματικής περιφέρειας.

Επίσης, δίνεται εξουσιοδότηση στους Υπουργούς Εσωτερικών και Εξωτερικών να συνενώνουν διπλωματικές περιφέρειες με κοινή απόφασή τους, ώστε οι εκλογείς τους να ψηφίζουν ενιαία, στο ίδιο εκλογικό τμήμα, στην έδρα κάποιας από αυτές. Αυτό μπορεί να απαιτηθεί ιδίως στις περιπτώσεις όπου οι εγγεγραμμένοι εκλογείς κάποιας διπλωματικής περιφέρειας δεν φτάνουν τον ελάχιστο αριθμό που προβλέπεται (60) ή σε άλλες έκτακτες περιπτώσεις, όπως λόγω χάρη η περίπτωση άρνησης της χώρας όπου βρίσκεται η έδρα κάποιας ελληνικής διπλωματικής αρχής να χορηγήσει την απαιτούμενη άδεια διεξαγωγής της εκλογικής διαδικασίας στο έδαφός της.

Άρθρο 8

Εφορευτικές επιτροπές – Αντιπρόσωποι δικαστικής αρχής

Στο άρθρο 8 ρυθμίζονται όλες οι λεπτομέρειες που αφορούν την κλήρωση και το διορισμό των εφορευτικών επιτροπών και των αντιπροσώπων της δικαστικής αρχής στα εκλογικά τμήματα του εξωτερικού, ακολουθώντας στις βασικές νομοθετικές επιλογές την ήδη ισχύουσα εκλογική νομοθεσία (π.δ. 26/2012).

Άρθρο 9

Επόπτες εκλογών

Το άρθρο 9 ρυθμίζει όλα τα θέματα σχετικά με το διορισμό και την άσκηση των καθηκόντων των εποπτών εκλογών στις διπλωματικές περιφέρειες όπου συγκροτούνται εκλογικά τμήματα εξωτερικού κατά τις διατάξεις του προτεινόμενου σχεδίου νόμου.

Άρθρο 10

Ψηφοδέλτια

Στο άρθρο 10 περιλαμβάνονται αναλυτικές ρυθμίσεις για τα ψηφοδέλτια που χρησιμοποιούνται για την ψηφοφορία των εκτός Επικρατείας εκλογέων, διακριτές για κάθε κατηγορία εκλογικής αναμέτρησης.

Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά τη διεξαγωγή γενικών βουλευτικών εκλογών, προβλέπεται ότι για την ψηφοφορία των εκλογέων χρησιμοποιούνται ιδιαίτερα ψηφοδέλτια επικρατείας που καταρτίζονται από τα κόμματα και τους συνασπισμούς κομμάτων που μετέχουν σε αυτές, σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου 3 του π.δ. 26/2012, επί των οποίων ο εκλογέας δεν εκφράζει προτίμηση μεταξύ των υποψηφίων κάθε ψηφοδελτίου («σταυρό»). Πρόκειται για μια ρύθμιση που εισάγεται πρώτη φορά στο ελληνικό εκλογικό δίκαιο, καθώς μέχρι πρότινος στους συνδυασμούς επικρατείας των κομμάτων δεν αντιστοιχούσε διακριτό ψηφοδέλτιο.

Αντίθετα, σε ό,τι αφορά στις εκλογές για την ανάδειξη των Ελλήνων μελών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, καθώς και στην περίπτωση διεξαγωγής εθνικού δημοψηφίσματος προβλέπεται ότι για την ψηφοφορία των εκλογέων χρησιμοποιούνται τα ίδια έντυπα ψηφοδέλτια που χρησιμοποιούνται και για την ψηφοφορία στην Ελλάδα.

Άρθρο 11

Εκλογικοί φάκελοι

Το άρθρο 11 προβλέπει τα χαρακτηριστικά των εκλογικών φακέλων που χρησιμοποιούνται για την ψηφοφορία των εκτός Επικρατείας εκλογέων, οι οποίοι είναι όμοιοι με αυτούς που χρησιμοποιούνται για την αντίστοιχη ψηφοφορία στην Ελλάδα.

Άρθρο 12

Γνωστοποίηση υποψηφίων συνδυασμών – Πρόγραμμα εκλογής

Στο άρθρο 12 ρυθμίζονται τα θέματα σχετικά με τη γνωστοποίηση των υποψηφίων κατά ψηφοδέλτια επικρατείας κομμάτων και συνασπισμών συνεργαζόμενων κομμάτων που έχουν ανακηρυχθεί από το αρμόδιο δικαστήριο και την έκδοση προγράμματος εκλογής από τις κατά τόπους αρμόδιες ελληνικές διπλωματικές αρχές.

Άρθρο 13

Τρόπος ψηφοφορίας

Στο άρθρο 13 προβλέπεται αναλυτικά ο τρόπος άσκησης του εκλογικού δικαιώματος των εκτός Επικρατείας εκλογέων κατά την ορισμένη για την ψηφοφορία ημέρα στα καταστήματα ψηφοφορίας των οικείων εκλογικών τμημάτων, καθώς και η διαδικασία διαλογής των φακέλων από τις αρμόδιες εφορευτικές επιτροπές και μεταφοράς τους στην Κεντρική Εφορευτική Επιτροπή Εξωτερικού στην Ελλάδα.

Άρθρο 14

Αντιπρόσωποι κομμάτων - Επιτροπών υποστήριξης

Στο άρθρο 14 ρυθμίζονται οι λεπτομέρειες σχετικά με την παρουσία αντιπροσώπων κάθε κόμματος ή συνασπισμού κομμάτων και κάθε επιτροπής υποστήριξης, στην περίπτωση διεξαγωγής εθνικού δημοψηφίσματος, σε κάθε ελληνική διπλωματική αρχή ή σε κάθε εκλογικό τμήμα, κατ' αντιστοιχία προς όσα ισχύουν στην εκλογική νομοθεσία (π.δ. 26/2012).

Άρθρο 15

Καθήκοντα ελληνικών διπλωματικών αρχών

Με το άρθρο 15 καθορίζονται τα καθήκοντα των ελληνικών διπλωματικών αρχών, από το πέρας της ψηφοφορίας στα εκλογικά τμήματα της περιφέρειάς τους και μέχρι την παράδοση των εκλογικών σάκκων για μεταφορά στην Αθήνα.

Άρθρο 16

Αποσφράγιση φακέλων - Διαλογή ψηφοδελτίων

Το άρθρο 16 θεσμοθετεί την Κεντρική Εφορευτική Επιτροπή Εκλογών Εξωτερικού (ΚΕΦΕΕΕ), η οποία εδρεύει στο Εφετείο Αθηνών και αποτελείται από έναν πρόεδρο εφετών, ως πρόεδρο και τέσσερις εφέτες ή αντεισαγγελείς εφετών, του ίδιου εφετείου, ως μέλη, που έχει την εποπτεία της διαλογής των ψήφων και την ευθύνη εξαγωγής του αποτελέσματος για όλα τα εκλογικά τμήματα του εξωτερικού, από κοινού με τις ειδικές εφορευτικές επιτροπές, που επίσης προβλέπονται από το άρθρο αυτό, και είναι αρμόδιες για τη διαλογή των ψήφων των επιμέρους τμημάτων εξωτερικού.

Άρθρο 17

Ανάλογη εφαρμογή εκλογικής νομοθεσίας

Στο άρθρο 17 καθιερώνεται η ανάλογη εφαρμογή της εκάστοτε ισχύουσας για κάθε κατηγορία εκλογής (γενικές βουλευτικές εκλογές, εκλογές για την ανάδειξη των Ελλήνων μελών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και εθνικό δημοψήφισμα) νομοθεσίας, η οποία εφαρμόζεται και για την εντός επικρατείας διαδικασία, για κάθε θέμα που δεν ρυθμίζεται ειδικά στο παρόν κεφάλαιο του προτεινόμενου σχεδίου νόμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΟΥ ΕΚΤΟΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ
ΣΤΑ ΓΕΝΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Άρθρο 18

Γενικοί κανόνες

Το άρθρο 18 ρυθμίζει τα θέματα σχετικά με τη διαβίβαση στην ανώτατη εφορευτική επιτροπή του άρθρου 101 του π.δ. 26/2012 των αποτελεσμάτων των εκλογικών τμημάτων εξωτερικού που εκδίδει η ΚΕΦΕΕΕ, προκειμένου αυτά να ενσωματωθούν στο γενικό οριστικό πίνακα των αποτελεσμάτων της ψηφοφορίας, ανάλογα με το είδος της εκλογικής διαδικασίας που διεξάγεται (γενικές βουλευτικές εκλογές, ευρωεκλογές ή εθνικό δημοψήφισμα).

Άρθρο 19

Γενικές βουλευτικές εκλογές

Με το άρθρο 19 θεσπίζονται οι κανόνες ενσωμάτωσης του αποτελέσματος των εκλογικών τμημάτων του εξωτερικού στο γενικό αποτέλεσμα της επικράτειας, στην περίπτωση της διεξαγωγής γενικών βουλευτικών εκλογών.

Ενόψει της βαρύνουσας σημασίας των γενικών βουλευτικών εκλογών, ως εκλογών «πρώτης τάξης», κατά τη θεωρία της πολιτικής επιστήμης, καθώς από το αποτέλεσμα αυτών εξαρτάται η διαμόρφωση της εκάστοτε κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας και, κατ' επέκταση, το ζήτημα της ανάδειξης, εμμέσως, της κυβέρνησης της χώρας, το ερώτημα του πώς θα υπολογίζεται η ψήφος των εκτός Επικρατείας εκλογέων στο γενικό εκλογικό αποτέλεσμα έχει αναδειχθεί, εύλογα, και στο μείζον ζήτημα επί του οποίου καλείται να αποφασίσει ο νομοθέτης.

Λαμβανομένων υπόψη όλων των κοινωνικο-πολιτικών, αλλά και των θεσμικών παραμέτρων που ισχύουν για την Ελλάδα, το προτεινόμενο σχέδιο νόμου καθιερώνει

στο παρόν άρθρο ένα σύστημα κλειστού αριθμού κοινοβουλευτικών εκπροσώπων των εκτός Επικρατείας εκλογέων. Πρόκειται για ένα σύστημα που ακολουθούν και άλλες χώρες με μεγάλο αριθμό αποδήμων, όπως η Γαλλία, η Ιταλία και η Πορτογαλία, και θεωρείται και από την Επιτροπή της Βενετίας ως βέλτιστη πρακτική για τις χώρες αυτές, καθώς αμβλύνει τις συνέπειες της μαζικότητας της συμμετοχής των εκτός Επικρατείας στις εθνικές εκλογές, αναγνωρίζοντας στους τελευταίους δικαίωμα εκπροσώπησης μέσω προκαθορισμένου αριθμού βουλευτών.

Εξάλλου, η λύση αυτή περιλαμβάνεται και μεταξύ αυτών που προκρίνονται στη σχετική Έκθεση της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ως ανεξάρτητου συμβουλευτικού οργάνου της ελληνικής Πολιτείας σε θέματα προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η οποία υιοθετήθηκε στην Ολομέλεια της 21^{ης} Δεκεμβρίου 2017.

Αναλυτικά, στην ανωτέρω Έκθεση αναφέρεται, μεταξύ άλλων : «Έως ότου, επομένως, υπάρξει είτε η –υπό στενή συνταγματική ερμηνευτική εκδοχή– αναγκαία συνταγματική αναθεώρηση, η οποία θα ρυθμίζει τα των εκλογικών περιφερειών και εδρών του εξωτερικού, ή –η υπό ευρεία συνταγματική ερμηνευτική εκδοχή– απαραίτητη σχετική απογραφή του Ελληνικού πληθυσμού του εξωτερικού το έτος 2021 (η διενέργεια της οποίας είναι σε κάθε περίπτωση σκόπιμο να διερευνηθεί από την ελληνική πολιτεία), η ΕΕΔΑ εισηγείται, ως τρίτη εναλλακτική λύση, την έως τότε νομοθέτηση συμμετοχικής ψήφου για τους εκτός Επικρατείας Έλληνες εκλογείς, δυνάμει της οποίας η ψήφος των αποδήμων θα μετρά μόνο για τρεις έδρες του ψηφοδελτίου Επικρατείας και δε θα προσμετράται για την εξαγωγή του εκλογικού μέτρου σε επίπεδο Επικρατείας. Αυτή η ενδιάμεση εναλλακτική λύση έχει συμβολικό-οιονεί αντιπροσωπευτικό χαρακτήρα, και αποτελεί εύλογο περιορισμό της αρχής της ισότητας της ψήφου κατά την πάγια νομολογία του Α.Ε.Δ., καθώς προλαμβάνει την ανησυχία, μέχρι την ενδεχόμενη, για λόγους ασφάλειας δικαίου, συνταγματική κατοχύρωση της ψήφου εκπροσώπησης και του προσδιορισμού των εκλογικών

περιφερειών εξωτερικού, ότι μία εκτεταμένη «διεύρυνση» του εκλογικού σώματος δε θα επηρεάσει υπέρμετρα το εκλογικό αποτέλεσμα».

Υιοθετώντας επομένως την οπτική της ΕΕΔΑ και πηγαίνοντας, μάλιστα, αρκετά βήματα μπροστά υπέρ της εκπροσώπησης των εκτός Επικρατείας εκλογέων, το προτεινόμενο σχέδιο νόμου, στο άρθρο 19, προβλέπει ότι, στις γενικές βουλευτικές εκλογές, οι εκτός Επικρατείας εκλογείς θα επιλέγουν μεταξύ των ψηφοδελτίων επικρατείας των οικείων κομμάτων και συνασπισμών κομμάτων. Και περαιτέρω, προκειμένου να δημιουργηθεί επαρκής «χώρος» για την κατά το δυνατόν ισότιμη, ενόψει των ανωτέρω, εκπροσώπηση των εκτός Επικρατείας εκλογέων, αυξάνεται ο αριθμός των βουλευτών Επικρατείας στο ανώτατο επιτρεπτό από το Σύνταγμα όριο, ήτοι σε δεκαπέντε (15), ενώ προβλέπεται η διαφοροποίηση του αριθμού των εδρών που θα κατανέμονται βάσει των αποτελεσμάτων των εκλογικών τμημάτων του εξωτερικού, ανάλογα με τον αριθμό των εγγεγραμμένων στους εκλογικούς καταλόγους εξωτερικού, με κατώτατο όριο τις τρεις (3) έδρες και ανώτατο τις δώδεκα (12). Για τον υπολογισμό των εδρών που θα αντιστοιχούν στους εκτός Επικρατείας ορίζεται ως «μέτρο» για την απόδοση κάθε επιπλέον έδρας πέραν των τριών (3), ο αριθμός των εξήντα χιλιάδων (60.000) εγγεγραμμένων, λαμβάνοντας υπόψη το μέτρο που ισχύει για την κατανομή των εδρών μεταξύ των εκλογικών περιφερειών της Επικράτειας, σε συνδυασμό με τον αριθμό των εκλογέων εκτός Ελλάδος. Οι δε λοιπές έδρες Επικρατείας θα κατανέμονται με βάση το γενικό αποτέλεσμα της Επικράτειας.

Για την εφαρμογή δε του εν λόγω συστήματος προβλέπεται ότι η πρόταση κάθε κόμματος ή συνασπισμού κομμάτων για το ψηφοδέλτιο Επικρατείας θα πρέπει να περιλαμβάνει δεκαπέντε (15) το πολύ υποψηφίους, σε δύο ξεχωριστούς καταλόγους : έναν για τις έδρες που αντιστοιχούν στην Επικράτεια και έναν για τις έδρες που αντιστοιχούν στα εκλογικά τμήματα του εξωτερικού, ενώ η εκλογή των επιτυχόντων θα γίνεται κατά τη σειρά με την οποία προτείνονται και ανακηρύσσονται, με το σύστημα

της «κλειστής» ή «δεσμευμένης» λίστας, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα του εκλογικού ανταγωνισμού μεταξύ υποψηφίων σε επίπεδο υψηλίου.

Άρθρο 20

Εκλογές για την ανάδειξη των Ελλήνων αντιπροσώπων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Με το άρθρο 20 ρυθμίζεται ο τρόπος ενσωμάτωσης του αποτελέσματος των εκτός Επικρατείας εκλογικών τμημάτων στο γενικό εκλογικό αποτέλεσμα και, συγκεκριμένα, ορίζεται ότι αυτά ενσωματώνονται στον γενικό οριστικό πίνακα των αποτελεσμάτων της ψηφοφορίας, αθροιζόμενα με τα λοιπά αποτελέσματα της Επικρατείας, και λαμβάνονται υπόψη για τη συνολική κατανομή των εδρών των αντιπροσώπων που αντιστοιχούν στην Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Άρθρο 21

Εθνικό δημοψήφισμα

Στό άρθρο 21 προβλέπεται ότι, στις περιπτώσεις διεξαγωγής εθνικού δημοψηφίσματος, ο γενικός οριστικός πίνακας αποτελεσμάτων περιλαμβάνει και τα αποτελέσματα των εκλογικών τμημάτων του εξωτερικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ – ΕΝΑΡΞΗ ΙΣΧΥΟΣ

Άρθρο 22

Προμήθεια εκλογικού υλικού

Το άρθρο 22 του προτεινόμενου σχεδίου νόμου ρυθμίζει τα σχετικά με τον τρόπο προμήθειας του αναγκαίου για τα εκλογικά τμήματα του εξωτερικού εκλογικού υλικού, τόσο από το Υπουργείο Εσωτερικών, όσο και από τις κατά τόπο αρμόδιες ελληνικές διπλωματικές αρχές, όπου απαιτείται, καθώς και τα σχετικά με την εξασφάλιση των απαιτούμενων πιστώσεων για την αντιμετώπιση των σχετικών δαπανών και τη μεταβίβασή τους, όπου απαιτείται, στις ελληνικές διπλωματικές αρχές.

Άρθρο 23

Τελικές διατάξεις – Έναρξη ισχύος

Το άρθρο 23 περιλαμβάνει όλες τις τελικές διατάξεις που αφορούν την έναρξη ισχύος και τα ειδικότερα θέματα εφαρμογής του προτεινόμενου σχεδίου νόμου.